

POLITICUS

MAT

POLITICUS 2017

En allmännyttig tidning utgiven av
Statsvetenskapliga klubben vid Åbo Akademi r.f.

Ansvarig utgivare
Allwar Rondell

Redaktionen
Viktor Alfthan
Sara von Bonsdorff
Thomas Fagerholm
Anna Korkman
Mathias Sjöblom
Andreas Sundberg
Aleksis Rentto
Jenny Vuorenlinna

Intervjuade
Rasmus Marjanen

Tack till
Elina Pirjatanniemi
Rebecka Rahikainen

Layout
Anna Korkman

Tryck
Winbase

www.sfklubben.com
sf@abo.fi

Statsvetenskapliga Klubben
vid Åbo Akademi r.f.

Fänriksgatan 3, 20500 Åbo
Kanslitid: må-to 12-13.30

INNEHÅLLET

5	LEDARE
6	RÄTTEN TILL MAT
8	DEM HAR MAKTEN ÖVER MATEN
10	MANNEN OCH KÖTTET
12	BRIST PÅ FÖDA- ETT DÖDLIGT VAPEN
14	JORDBRUKSJÄTTEN NEDERLÄNDERNA
16	TUMMEN UPP FÖR INSEKTER PÅ MATBORDDET
18	EN RESA I FINLANDS MATHISTORIA
20	FÅR DET LOV ATT VARA ETT FÅRHUVUD
22	ENKLA DELIKATESSER

REDAKTIONEN

Anna Korkman
Folkrätt

Thomas Fagerholm
Statskunskap

Jenny Vuorelinna
Privaträtt

Aleksis Rentto
Statskunskap

Viktor Alfthan
Folkrätt

Mathias Sjöblom
Nationalekonomi

Sara von Bonsdorff
Statskunskap

Andreas Sundberg
Offentlig förvaltning

LEDAREN

Mat berör var och en av oss i allra högsta grad. Mat är något mycket personligt men också något som förenar alla varelser på planeten. För att överleva krävs tillgång till mat.

Hur vi väljer att dela på resurserna och tillgångarna av mat är därför ständigt aktuellt och starkt präglad av politiska och ekonomiska val. Mat är makt. I dagens konflikter är kontrollen av mattillförseln ett vapen utan like.

Produktionen av mat i dagens globala värld styrs av effektivitet, kvantitet och ekonomisk vinning vilket är mycket tydligt i de finländska matbutikerna som är fyllda till längd och bredd av exotiska produkter som konkurrerar med varandra. De mörkare sidorna av den globala matproduktionen är ojämlik fördelning, ohållbar och orättvis produktion, ofantliga mängder matsvinn och stora mängder koldioxidutsläpp som bidrar till att planeten värms upp i alarmerande takt.

Onekligen hör du och jag till den lilla procenten som använder den största delen av världens naturresurser och under de senaste åren har vår konsumtion stigit till extremt ohållbara nivåer med tanke på planetens framtid. Ljuspunkten i detta deppiga konstaterande är ändå att motkrafter som styrs av ett starkare samvete och medvetenhet har väckts bland människor i större utbredning än förr. Konsumenten, du och jag, har makten att förändra världens matproduktion till mera hållbar och rättvis genom de beslut vi tar då vi står bland butikshyllorna och väljer vad vi ska äta till middag. Varje köp är, vare sig vi vill det eller inte, ett politiskt val.

I årets Politicus har vi genom att belysa maten återspeglat samhället och världen vi lever idag. Framtiden går kanske att ana mellan raderna.

Anna Korkman
chefredaktör

OM RÄTTEN TILL MAT

av Elina Pirjatanniemi

Förenta Nationernas (FN) internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen) stipulerar i artikel 11(2) att konventionsstaterna erkänner den grundläggande rätten för var och en att vara tryggad mot hunger.

Denna målsättning förutsätter att staterna var för sig och genom internationellt samarbete vidtar nödvändiga åtgärder för att förbättra metoderna för produktion, lagring och distribution av livsmedel. ESK-konvention fastställer ytterligare att staterna ska jobba för att utveckla metoderna i jordbruket för att se till att naturresurserna används och tillvaratas på bästa möjliga sätt. Slutligen har staterna en skyldighet att säkerställa en rättvis fördelning av världens livsmedelstillgångar. I denna balansering bör staterna ta i beaktande både livsmedelsimportörernas och exportörernas intressen.

Alla länder har förstås inte ratificerat ESK-konventionen. Men rätten till liv omfattas av alla stater och det är rätt så enkelt

att visa att rätten till mat har en mycket nära koppling till rätten till liv. Rättsligt sett är det därmed klart att staterna har en skyldighet att se till att alla människor som befinner sig inom deras jurisdiktion garanteras överlevnad genom att de får tillgång till mat. Hunger och rentav extrem hunger är dock ett faktum såväl i utvecklade länder som i utvecklingsländer. Som ett illustrerande exempel kan det nämnas att 66 miljoner lågstadieelever i världen går hungriga till skolan dagligen. Av dessa barn lever 23 miljoner i Afrika.

Det paradoxala är att det faktiskt finns tillräckligt med mat i världen för alla. Problemet är den ojämna distributionen av mat. Orsaken till detta beror på en mängd faktorer, såsom tillgången till god jordbruksmark, familjernas inkomster, den globala ekonomin och samhällsförhållandena i övrigt. När vi talar om mat, talar vi de facto om mycket annat än bara mat.

Diskussionen om matförsörjning utgör ett paradexempel på ett

spörsmål där mångvetenskapliga lösningar är nödvändiga. Rätten till mat är, och riskerar att förbli, en tom bokstav om vi inte lyckas lösa de mångahanda svåra frågor som anknyter sig till livsmedelsproduktion.

FN har satt som ett av sina mål inför år 2030 en värld utan hunger. För att denna ambitiösa målsättning kan bli verklighet behövs det människor som förstår de komplexa samband som finns bakom denna typ av fenomen. Samhällsvetenskaplig utbildning ger utmärkta förutsättningar för att bidra till att tackla världssamfundets stora problem. Det gäller bara att sikta högt och minnas att i slutändan ska studierna inte enbart gynna dig, utan hela mänskligheten.

Elina Pirjatanniemi

*Professor i statsrätt och folkrätt
Föreståndare för Institutet för
mänskliga rättigheter
Statsvetenskapliga Klubbens kura-
tor*

**Vi känner samhällsvetarnas
arbetsliv.
Om du behöver stöd,
vi hjälper.**

Om du behöver stöd, vi hjälper.

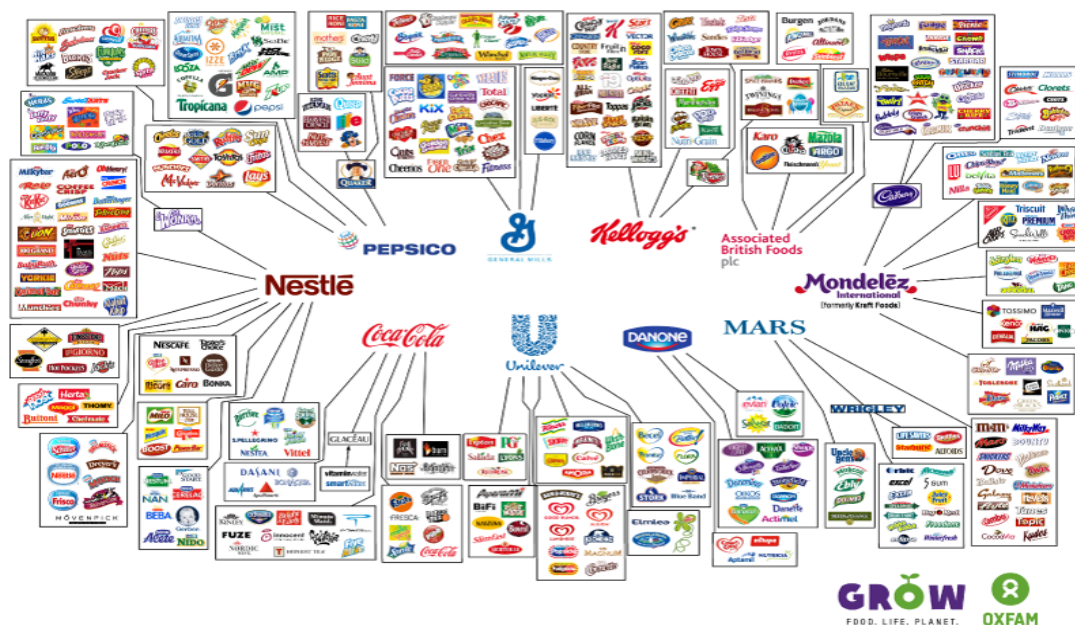
Bli medlem.
yhteiskunta-ala.fi

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry

korkeakoulututut ry

VEM HAR MAKTEN ÖVER MATEN?

Text: Mathias Sjöblom

Inte allt för länge sedan tillhörde största delen av världens befolkning, framförallt i Finland, till jordbrukssektorn, där befolkningen försörjde sig själva genom att producera sin egen mat och överskottet såldes till lokala affärer, eller sparades inför sämre tider.

Vattnet och skogarna ansågs höra till alla individer för att man skulle kunna tillfredsställa sina grundläggande rättigheter och behov till näring. I Finland är situationen tills vidare på en human nivå, där allemansrätten fortfarande lever och människor kan relativt fritt utnyttja naturens tillgångar, men i alla världens länder går det inte lika bra.

De flesta av oss känner troligtvis till storföretagen som Kellogg's, Nestle, Coca-Cola company och PepsiCo. Dessa företag hör till de största matproducenterna i

världen och äger största delen av de kändaste matbolagen i världen. Några av Nestles kändaste varumärken är Nescafe, Friskies, San Pellegrino, Mövenpick och Cheerios. Till och med i Finland fungerar en del av Pirkka under Nestle. För många låter detta troligtvis inte underligt, men efter att man tagit en liten funderare på hurdana risker det finns inom matmonopolen kan man säkert komma fram till några i alla fall.

Nestle har under årens lopp hamnat inför flera rättsfall, där företaget anklagats bl.a för barnarbete, slaveri, svältlöner, priskarteller och giftfall. Låter detta trovärdigt? Absolut. Då ett företag är stort nog och äger en stor del av den globala matproduktionen, har man råd att pröva sina gränser och strunta i etiken bakom matproduktionen, samt ta en del av lagarna och restriktionerna med en nypa salt.

Varför?

Jo, eftersom företagsledningen och makthavarna vet att en stor del av världen är beroende av deras matproduktion och ifall man skulle införa stränga sanktioner mot dessa monopolföretag, skulle leveranserna och produktionen försvåras, vilket i sin tur leder till en kris där miljontals människor blir utan föda. Samtidigt skulle tusentals personer i utvecklingsländer riskera att bli arbetslösa.

Personligen tycker jag att det är skrämmande att en stor del av matproduktionen ägs av ett dussin företag som endast bryr sig om att göra stora vinster på nödvändighetsvaror vi alla behöver. Sydamerika är ett gott exempel där ländernas makthavare har sålt största delen av deras sötvatten och matproduktion till storföretag som Nestle och Coca-Cola

company. Priserna dras upp i skyn i länder med sämre levnadsstandard, eftersom ett fåtal företag har monopol på tillgångarna och samtidigt blir produktionen av varorna lägre, eftersom det knappt finns någon konkurrens. Dessutom drabbas också kvaliteten på produkterna, eftersom man inte måste tävla mellan andra företag och konsumenterna måste nöja sig med produkterna på marknaden. Ifall det skulle ske en allvarlig kris, till exempel exceptionell torka, betyder det att länderna i Sydamerika måste leva med Nestles priser utan att kunna påverka det desto mera. Vi kan själva fundera på hur det skulle påverka oss ifall den finska staten skulle sälja alla våra sjöar till ett enda företag, som samtidigt också skulle sköta om vår vattenförsörjning. Priserna skulle troligtvis stiga med flera procent och kvaliteten sjunka likaså.

I Finland kan vi också hitta en dylik monopol, framförallt inom mataffärerna. S-gruppen och Kesko kontrollerar alla mataffärer i landet, efter att Kesko köpte både Valintatalo och Siwa. En normal finländare har troligtvis inga problem med att Kesko och S-gruppen dominerar vår mathandel, men de inhemska producenterna kan ha ett och annat att säga om det. Det har troligtvis varit omöjligt att missa matkedjornas kampanjer om "hintahalpuutus", med andra ord sänkningen av matpriserna i butikerna. Företagen har börjat sälja inhemska produkter som bröd, ägg, smör, mjölk och kött för otroligt låga priser, som dock inte påverkar dem i proportion, utan våra inhemska producenter. Med andra ord tvingas producenterna sälja sina produkter till både Kesko och S-gruppen för vrakpriser som knappt täcker produktionskostnaderna, eftersom det inte finns andra aktörer

Barn säljer kokosnötter i Cochabamba, Bolivia

på den finska marknaden. Detta leder i sin tur till att den inhemska matproduktionen stryps och flera producenter tvingas att avsluta sin verksamhet p.g.a olönsam företagsverksamhet. På detta vis stryker två företag vår matproduktion och tvingar oss att importera största delen av vår livsmedel, som i sin tur gör oss beroende av utländska leverantörer.

Personligen är jag emot protektionism, men när det kommer till matproduktionen anser jag att det är viktigt för ett land att kunna försörja en del av sina behov inom denna sektor, särskilt ifall det skulle ske någon form av undantagstillstånd i ett land och transporten av livsmedlet från utlandet skulle

förhindras. Det är bra för oss att det finns produkter från sida till sida för alla, men en storskalig privatisering av världens matproduktion kan ses som en allvarlig risk för oss alla.

Makthavarna i diverse länder borde ta en titt på helheten i denna fråga och fundera själva hurdana risker privatiseringen kan åstadkomma. Istället för att sälja landets alla tillgångar till en enda internationell aktör, kunde man stödja inhemska företagsproduktion av mat och förespråka konkurrens för att nå den bästa möjliga effektiviteten på marknaden och skapa en rättvisare värld.

MANNEN & KÖTTET

Text: Andreas Sundberg

Bild: Rebecka Rahikainen

Vi har alla hört det åtminstone en gång, kanske till och med sagt det: ”Jag har en deal med kaninerna. Jag äter inte deras mat, och de äter inte min.” Detta svar förekommer ofta i samband med frågor som ”varför tar du inte sallad till maten?” eller ”Tänker du verkligen bara äta dendär biffen utan något annat?”

Jag tänker inte ljuga och påstå att jag själv aldrig skulle ha sagt något liknande. Jag tror att ganska många har det. Men enligt min upplevelse är det väldigt mycket oftare män än kvinnor som har tecknat detta så kallade avtal med gnagarna. Vad beror det på? Varför är män så skeptiska till sallad, eller vegetarisk kost? Varför ses kött som något maskulint, som något som associeras med att vara stor och stark, medan grönsaker eller vegetariska rätter ses som något mer feminint?

Detta är ju såklart att generalisera. Självklart finns det män som är veganer eller äter grönsaker dagligen vid alla mål i enlighet med tallriksmodellen, och kvinnor som tycker att kött är gött och därmed

basta. Men jag är intresserad av associationen mellan kött och machokulturen, varför det är helt otroligt mycket mer tufft att äta en bränd, på insidan iskall grillkorv på midsommaren än en grillad svamp med mögelost till exempel. EN RIKTIGT KARL ÄTER KÖTT!

Köttkonsumtionen i Finland ligger på cirka 79 kg per person, enligt Naturresursinstitutet LUKE 2015. Jämfört med Amerikas 124 kg verkar det kanske inte så mycket, men vi är också ett mycket mindre land. Att säga att det är oetiskt att äta kött är väl inte heller en stor överraskning. Vi har alla sett videon ifrån uppfödning och slakt av boskap som skall användas till köttindustrin, och köttindustrins andel av utsläppet av växthusgaser ligger på cirka 15% av världens utsläpp, vilket gör köttkonsumtion förknippad med stor klimatpåverkan vare sig man vill det eller inte. Men jag skall inte predika om etiken bakom köttet, utan snarare om varför köttkonsumtion är något som förknippas med maskulinitet.

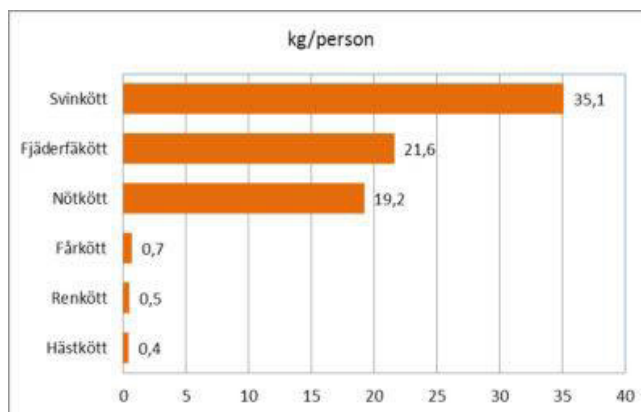
Men lite fakta skadar aldrig.

C a r n o c e n t r i s m är ett ord som man börjar stöta på allt mer ofta när man läser olika bloggar, artiklar eller tidsskrifter om matvanor och dieter. Med carno-centrism avses att vår kultur är uppbyggd med kött i centrum, att kött är en del av vardagen och något som ligger kvar i medvetandet ifrån gångna tider.

Vissa hävdar att det påstådda manliga behovet att äta kött härstammar ifrån tiden då vårt samhälle var uppdelad i grupperingarna samlare och jägare, och att dessa köttentusiaster då skulle vara av jägarläkt och därför känna detta behov av att äta kött för att kunna visa sin dominans över djur, kvinnor och barn, och därigenom få någon sorts bekräftelse för sin manlighet.

Visst är det lätt att skylla sina oetiska matvanor på sina förfäders DNA och hur kulturen såg ut för tusentals år sedan, men det snacket köper inte jag. För all del, ifall du jagar ditt eget kött och faller en älg som du sedan själv slaktar är det mer etiskt än allt köttindustrin spottat ur sig på det senaste decenniet och jakt är en del av viltvården, men när du köper Pirkkas köttbullar är du väldigt långt ifrån detta jägarideal. Det måste finnas en annan förklaring varför man är en riktig man ifall man grillar en halv kalv över en öppen eld.

Jag tror egentligen att allting går ner till en väldigt enkel och dum stereotyp. Ifall man skulle fråga tio stycken killar i sextonårsåldern vad "riktig mat" är, skulle de antagligen säga kött och potatis. Varför? "För det blir man mätt på". Skulle man fråga tio tjejer skulle de antagligen komma med ganska

källa:naturresursinstitutet LUKE

varierande svar, och många skulle säkert tycka att husmanskost, eller mat som man tillrett ifrån grunden hemma, skulle fylla rollen som "riktig mat". Ser ni vad jag försöker komma fram till här?

En gammal kliché är att män behöver mer energi än kvinnor, rent biologiskt. I verkligheten vet vi att en kvinna som jobbar som sjukskötare antagligen förbrukar mer energi än en man som sitter i ett kontor hela dagen, och därför behöver en energirikare kost. Förr jobbade man på åkern ifrån morgon till kväll, och energibehovet var ett helt annat. Man hade inte råd med så mycket extra, så man åt spannmål och kött ifrån egen gård för att orka med den tunga arbetsbördan. Jag tror det är denna kultur som blivit kvar och spöka.

Det vill säga;

"För att orka jobba hårt, vilket min heder som man bygger på, behöver jag få kött för att få den energi jag behöver."

Jag tror det är så många undermedvetet tänker. Varför välja det vegetariska alternativet när det

med kött låter så mycket mer mättande? Och tänk att själv få behandla köttet, bulta det och hacka det litet före man kryddar och steker det. Vilken macho, eller hur?

Men vet ni vad, också kaninerna får den energi de behöver ifrån sin föda. Allting ifrån protein till kolhydrater till fetter, allting finns också att få i naturen. Så hur råda bot på det ingrodda köttätandet? Varför inte prova nästa gång du äter lunch att ta det vegetariska alternativet, och häpna över att du plötsligt blev mätt på den vegetariska maten?

Och så kanske ni gör en ny deal med kaninerna: ni samsas om maten, och skapar därmed en värld för många framtida män och kaniner med några enkla, etiskare val.

Och ibland är det också okej att äta kaninerna. Men det gör dig inte manligare än du var före det.

BRIST PÅ FÖDA- ETT DÖDLIGT VAPEN

Text: Viktor Alfthan
konsultering av historiker Rasmus Marjanen

När unga män i vårt land utför värnplikt är det väldigt normalt att beväringar sinsemellan ”grälar” om vems vapenslag är det tuffaste. Min egen tjänstgöringstid var inget undantag. Diskussionerna i Dragsviks soldathem gick ofta ut på att en sade ”huhhu vi hade nog just det hårdaste lägret för vi sov knappt och sprang i regnigt väder genom trånga skogar och kallt vatten” varpå andra svarade ”jamen det där är ju choko jämfört med vår övning var vi bar 1000 kilo utrustning genom slaskväder utan att äta”. Så här höll samtalen på och de vapenslag som ansågs mindre tuffa blev ofta hånade och nervärderade.

Ett av dessa var underhåll.

Beväringar med detta vapenslag hade ofta ryktet att vara lata och bekväma till natur, eller ”gonafai-jor” på beväringsslang. Trots att folk var så måna om att vara tuffa och

manliga var de flesta nog väldigt lättade och tacksamma över att bli serverade mat av underhållstrupperna under krävande stridsövningar.

Den militära logistiken, som innefattar att soldaterna får tillräckligt med föda, är av oerhörd vikt i en konfliktsituation. Det säger sig själv att krig pressar den enskilde soldaten fysiskt till sina yttre gränser och därför är nyttig kost viktigt för att upprätthålla stridsduglighet.

Genom historien har man alltid tvingats beakta mattillförseln till de egna militära styrkorna.

Kontrollen av mattillförsel har även varit en krigsföringsmetod för fienden.

Att hindra fienden från att äta ordentligt kan vara avgörande i krig och detta finns det flera exempel av. År 52 f.kr krossade Caesar det galliska upproret genom att

belägra en stad och hindra deras mattillförsel. Gallerna måste till slut anfalla, men förlorade eftersom de var undernärda. Ett annat exempel från antiken är då Kung Mitvidates av Pontos år 62 f.kr hade förgiftat bikupor som de romerska erövrarna girigt kastade sig över eftersom honung var en viktig näringskälla.

Förr i tiden var det inte så lätt att transportera föda till sina trupper, så dessa fick i regel förlita sig på vad som fanns till hands under marscher eller bivackeringsområden.

Under trettioåriga kriget på 1600-talet betydde provianteringen allt för trupperna som inte bara bestod av tusentals man utan också av hästar. Då var det vanligt att man stationerade sig på fiendens område och skövlade sönder allt som fanns tillgängligt. Då tryg-

gades inte bara provianteringen för egna utan det hindrade även fiendetrupperna från att ta sig igenom området, eftersom det helt enkelt inte fanns mat tillgängligt för dessa.

Det har också varit en populär strategisk metod att förstöra sina egna områden medan man retire-
rar inåt i landet. Denna ”brända jordens taktik” används än idag och sträcker sig ända tillbaka till antiken. Ryssarna har flitigt sportat med detta under historiens lopp, och taktiken hindrade invasionen av både Karl XII och Napoleon. Även under första och andra världskrigen användes brända jordens taktik som försvar mot tyskarna. Under andra världskriget räknar med att miljontals civila svalt och frös ihjäl.

Att använda utsvältande av civilbefolkningen som en militär metod är en krigsförbrytelse enligt Romstadgans artikel 8.

Detta verkar inte beröra en stor del av världens regimer. Exempel finns det flera av. Nordkorea, som lidit av ett flertal hungersnöds-situationer, har använt mat som politiskt vapen. Mattillförseln åt

befolkningen har skett i enlighet med hur lojal man är mot staten. Matdonationer av USA till Nordkorea sänktes kraftigt på initiativ av George W. Bush år 2001 som en påföljd av Nordkoreas kärnvapenprogram. Bush kritiserades för att använda ”food as weapon” i detta fall. På andra håll i världen har vi exempelvis Sudan, där man använt brända jordens taktik emot rebellerna i Darfur. Tillträde för humanitär hjälp har nekats av regeringen och civilbefolkningen lider kraftigt. Som påföljd har Sudans president Omar al-Bashir efterlysts av Internationella brottmålsdomstolen för brott mot mänskligheten. Han är den första sittande statschefen med dylik efterlysning.

”Att använda utsvältande av civilbefolkningen som en militär metod är en krigsförbrytelse enligt Romstadgans artikel 8.”

Så har vi ju en av de mest aktuella konflikterna, nämligen kriget i Syrien. Ända sedan krigets början har regeringen med president

Bashar al-Assad i spetsen stängt av mattillförsel och humanitär hjälp till rebellkontrollerade områden för att vinna över civilbefolkningen på sin sida. ”Kom med oss och ät, eller svält ihjäl med dom”. Fruk-
tansvärt.

Häromdagen träffade jag en bekant jag ej sett på några år. Under denna tid hade han påbörjat studier vid Försvarshögskolan. Denna kille är en ganska typisk ”tuff och manlig” kis, som beväring gick han spanarlinjen vid Reservofficersskolan (”Sissirukkin”) och arbetade ett år som infanteriutbildare. Ana min förvåning när han stolt säger att han valt underhåll som vapenslag.

”Varför?” frågar jag. ”Under beväringstiden var det ju det mest dissade”. Han svarar lite klurigt att ”Men sidu beväringar förstår sig inte på riktig krigsföring”. Han har fullkomligt rätt. Utan underhåll, och i synnerhet proviant, är det omöjligt att kriga.

Mat och dess distribuering är väldigt viktigt för såväl soldater som civila, och att hindra denna tillförsel är onekligen ett dödligt vapen.

den brända jordens taktik

JORDBRUKSJÄTTEN

NEDERLÄNDERNA

Det lilla landet som vill mätta världen

Text och bild: Jenny Vuorenlinna
utbytesstudent i Nederländerna

Det behövdes inte mer än tjugo minuter på tåget från Amsterdam på väg mot min blivande studiestad Tilburg, för att kunna bekräfta en hel del av de rykten jag hört om Nederländerna. Direkt då tåget passerat den tätbebyggda stadskärnan uppenbarade sig mängder av odlingsmarker, åkrar och flockar av kor - här måste nog en hel del mat produceras.

Nederländerna, känt för att vara plattare än pampas och fullt av tulpaner, är nämligen en av världens mest betydande jordbruksproducenter. Landet är för tillfället världens näst största exportör av jordbruksprodukter, endast besegrat av USA som jämförelsevis har en 270 gånger större landyta att konkurrera med.

Men hur kan det vara möjligt för ett till storleken så begränsat land att uppnå sådana siffror? Hur kan

en så liten fläck på världskartan ha producerat grönsaker, frukt, kött, mejeriprodukter och blommor för ett värde av 85 miljarder euro under år 2016, samt jordbruksmaterial, know-how och teknologi för några miljarder därtill?

Något enkelt svar på frågan finns kanske inte. Men för nästan tjugo år sedan utformade holländarna en nationell plan, som gick ut på att producera dubbelt så mycket mat, med hälften av mängden resurser. Den inställningen är fortfarande ledande för landets livsmedelsproduktion.

Utöver landets beslutsamma politiker och bördiga jord är en av nycklarna till framgången det så kallade Food Valley i området Wageningen, jordbruksteknologins motsvarighet till Silicon Valley. I regionen verkar flera internationella livsmedelsföretag, forskningsinstitut samt det betydelsefulla Wageningen University and Research Centre. Här utvecklas

svampodling i kaffesump i Rotterdam, Nederländerna

Nederländerna är världens näst största exportör av jordbruksprodukter

allt ifrån ny odlingsteknologi som drönare och självkörande traktorer, till strategier och innovationer som ska se till att det finns tillräckligt med mat för jordens befolkning i framtiden.

Brist på mat är enligt experterna vid Food Valley en av våra allra största utmaningar inför framtiden. Enligt uppskattningar kommer jorden att vara befolkad av nästan tio miljarder människor år 2050, istället för dagens 7,5 miljarder. Om matproduktionen inte kan effektiviseras för att motsvara den väntade befolkningsökningen, kommer delar av världen med sannolikhet att drabbas av hungersnöd.

I Wageningen har man därför fokuserat en stor del av forskningen på att förebygga svältkatastrofer. Experterna är fast övertygade om att problemet

går att lösa, med hjälp av internationellt samarbete och export av kunskap. Redan nu har universitetet och forskningscentret i Wageningen spridit know-how världen över, och har hjälp till att starta upp utvecklingsprogram i länder som Etiopien, Kina, Indonesien och Brasilien.

Förutom att landet hjälper till med att förse omvärlden med ny teknik och innovationer, testas nya former av livsmedel också på hemmaplan. Nederländerna hör till ett av de mest progressiva länderna i Europa då det kommer till att utnyttja insekter som foder och livsmedel. Bland annat säljer en av landets populäraste cafékedjor bagels innehållande gräshoppor och syrsor – kanske är det bara en tidsfråga innan den första insekten serveras vid Gado?

Ett annat koncept som införts i Nederländerna är odling av ätbar

svamp (alltså, inte sådan svamp som man kanske annars kopplar ihop landet med) i kaffesump. Istället för att göra sig av med avfallet har flera caféer börjat överlämna sumpen till företag som odlar ostronskivling i den. En del av svamparna förs sedan tillbaka till caféerna för att säljas som färsk och närproducerad svamp - ett perfekt exempel på cirkulär ekonomi.

Så vad är slutsatsen av den här inblicken i den holländska matproduktionen, förutom att storleken inte har betydelse? Enligt mig är främst den optimistiska inställning och framåtanda som råder i landet imponerande, trots att stora utmaningar väntar i framtiden. Att landet är litet begränsar ingenting, här finns helt klart tillräckligt med utrymme för stora idéer.

TUMMEN UPP FÖR INSEKTER PÅ MATBORDET

Finland har tillåtit uppfödning och tillverkning av insekter som mat, uppger jord- och skogsbruksministeriet. Genom att tolka den nya EU-förordningen om nya livsmedel vill man att uppfödning och försäljning av insekter som livsmedel ska tillåtas, även i Finland. I och med detta kommer insekt branschen att omfattas av systemet för livsmedelstillsyn.

text: Sara Von Bonsdorff

bild: Rebecka Rahikainen

Tidigare har uppfödningen av insekter inte klassats som livsmedelsproduktion, vilket följaktligen lett till att den inte omfattats av livsmedelstillsynen. Det har uppstått en debatt kring matsäkerheten och uppfödningen av insekter i andra EU-länder, som lett till att vissa EU-länder har tolkat förordningen om nya livsmedel på ett sätt som möjliggjort uppfödningen och distributionen av insekter som livsmedel.

Jord- och skogsbruksministeriet har nu rekommenderat att även Finland ska tolka förordningen på samma sätt.

– Att betrakta insekter som livsmedel är nödvändigt för att säkerställa livsmedelssäkerheten. En utveckling av insekt branschen

erbjuder även nya affärsmodeller för livsmedelsbranschen i Finland. Först måste vi dock besluta om klara spelregler som bör grunda sig på vetenskapliga undersökningar, säger jord- och skogsbruksminister Jari Leppä i ett pressmeddelande.

”Ifall allt går enligt ritningarna kan man redan köpa insekter i matbutikerna i början av 2018”

Intresset för att föda upp och använda insekter som mat har ökat bland konsumenterna och företagarna, också i Finland. Boomen började runt år 2013 då FN:s mat- och jordbruksorgan (FAO) lyfte fram insekter som ett proteinrikt och klimatsmart livsmedel. I en

enkät som Åbo Universitet gjorde tillsammans med Naturresurstututet (LUKE) i slutet av förra året uppgav upp till 70 procent av de undersökta finska respondenterna att de var intresserade av insektsmat. Hälften av respondenterna uppskattade att de skulle köpa insektsmat om det var till försäljning hos livsmedelsbutiker och en tredjedel av respondenterna har redan smakat insektsmat. Än så länge har det varit förbjudet att använda insekter som livsmedel, men nästa år träder den nya EU-förordning i kraft. Detta leder till att producenter kan ansöka om försäljningstillstånd, och ifall allt går enligt ritningarna kan man redan köpa insekter i matbutikerna i början av 2018.

VARFÖR SÄGA JA TILL INSEKTER?

MED TANKE PÅ DIN HÄLSA

- Insekter är hälsosamma, näringsrika alternativ till konventionell mat såsom kyckling, fläsk, nötkött och fisk.
- Många insekter är rika på protein och goda fetter och höga kalcium, jern och zink.
- Insekter utgör redan en traditionell del av många regionala och nationella

BÄTTRE FÖR MILJÖN

- Ifall insekter främjas som livsmedel, skulle de avge betydligt färre växthusgaser än de flesta boskap (t.ex. metan produceras av några få insektsgrupper, såsom termiter och kackerlackor).
- Insekts uppfödning är inte nödvändigtvis en landbaserad verksamhet och kräver inte jordbruksarbete för att expandera produktionen, och kan t.o.m. produceras mitt i en storstad.
- Ammoniak utsläppen i samband med insekts uppfödning är också mycket lägre än de som är kopplade till konventionellt boskap, som grisar.
- Eftersom de är kallblodiga är insekter mycket effektiva vid omvandling av foder till protein (syror, till exempel, behöver 12 gånger mindre foder än nötkreatur, fyra gånger mindre foder än får och hälften så mycket foder som grisar och slaktkycklingar för att producera samma mängd protein).
- Insekter kan matas på organiska avfallsströmmar.

- Insektsskörd / uppfödning kräver inte hög teknologi, är en låg kapital investeringsmöjlighet, till exempel de fattigaste delarna av samhället, som kvinnor och de landlösa.
- Insektsuppfödning kan vara lågteknologisk eller mycket sofistikerad, beroende på investeringsnivå.

EKONOMISKT OCH SOCIALT LÖNSAMT

* FAO (Food And Agriculture Organization of the United Nations)

EN TIDSRESA I FINLANDS MATHISTORIA

text: Thomas Fagerholm

1800-talet

Under ryska tiden

Under slutet av 1800-talet, då storfurstendömet Finland ännu var under rysk flagga, producerades största delen av vår mat på bondgårdar och torp, av torpare som hyrde gårdarna av adeln. De levde i en tid då rätten till ekonomisk frihet och självförverkligande fortfarande var främmande ord, all tid och energi gick åt till att uppfylla de grundläggande behoven. (Adeln däremot, behövde naturligtvis inte följa samma mönster). Då vanligt folk åt sitt hemproducerade barkbröd till middag, skulle de inte ens i sina mest långsökta fantasier kunna föreställa sig att vi i Finland hundra år senare sitter och äter vege-burger på salutorgets hesburger klockan 5 på morgonen efter en kväll på Ks dansgolv.

Måltiden var en ritual

Så vad kan man förvänta sig att efter att ha kämpat många år på en barkbrödsdiet och hur detta inverkar på ens syn på maten? Det som man får mindre av, stiger i värde, som lagen om utbud och efterfråga lyder. Måltiden var därför av högsta värde, som uttrycktes med bordsbön, tystnad vid matbordet och i vissa familjer ett absolut förbud mot att föra maten utanför huset. Detta sitter jag och skriver, om hur man ska respektera måltiden, samtidigt som jag väntar på att min pizza i ugnen blir klar.

*Barkbröd = Bröd som delvis är bakat med mjöl från bark, på grund av bristen på vanligt mjöl.

1948

Mot en välfärdsstat

År 1948 gjorde Finland ett stort framsteg, då staten försåg alla skolelever med skolmat, men det var delvis på elevernas ansvar att inskaffa råvaror till maten under fritiden. Ännu i denna dag är det endast här och i Sverige som skolelever får en heltäckande och avgiftsfri lunch.

När var det då vår matkultur började likna dagens, om vi på förra århundradets början låg på den nivån att maten fortfarande hemproducerades? Under 1950- och 60-talet började urbaniseringen ske i rasande takt, då Finland blev ett I-land, slutade vi ransonera. Under 70-talet, då utbudet på mat sköt i höjden, började vi även undersöka dess hälsoeffekter. Samtidigt började även färdigmaten dyka upp, i och med att folk inte längre hade lika mycket tid att laga mat hemma.

2000-talet

Postmaterialistisk matkultur

Från att Finland var ett av de fattigaste länderna i Europa under 1800-talets slut, är vårt land ett av världens mest välbärgade länder nu under 2010-talet. När alla materiella behov är uppfyllda, vad är det vi börjar önska oss då? Jo att matens kvalitet skall bli ännu bättre, men inte bara det. Den ska vara etisk också, och helst närproducerad. Idag, när vi har råd att lägga resurser på att analysera de hälsomässiga och sociala konsekvenserna av vår matproduktion, när man inte mera behöver slakta en ko för att överleva, övergår matkulturen från materialistisk till postmaterialistisk.

Fortfarande finns det problem med maten i Finland men inte på samma sätt som förr. Då bristen på mat var ett problem under

förre århundradets början, kvaliteten under senare decennier, är dagens problem mat- värderelaterade.

Då vi i 2010-talets Finland debatterar om det är okej eller inte att ha en veckodag i skolorna avsedd för vegetarisk mat, kämpar andra länder runtom i världen med de problemen vi hade för 100 år sedan.

*Postmaterialism = Då vi börjar fokusera på saker som inte är väsentliga för vår överlevnad, det vill säga det som går utöver våra materiella basbehov.

FÅR DET LOV ATT VARA ETT FÅRHUVUD?

text och bild : Aleksis Rentto

Hösten har åter hittat oss. Hur än vi annat skulle hoppas, så resulterar Finlands läge på de nordliga breddgraderna oundvikligen till fyra tydligt åtskiljbara årstider.

Vi kan inte förvänta oss stekheta vintrar, då solstrålarna knappt når vårt land under dessa månader. Vardagen blir gråare, tills jordens rotation runt sin lättlutande axel tillför oss den härligt blommande våren.

Som framför de ofrånkomliga årstiderna, kan den finska konsumenten känna sig väldigt liten då butiksjättarnas Keskos och TOK:s kraftfulla utvidgning i allt större grad styr den inhemska livsmedelsmarknaden. Man får nöja sig med det utbud som finns lätt tillhands, tänker man kanske, då det kan hittas en S- eller K-butik bakom varje hörn i staden.

Men hur skall man gå tillväga då en lågklassig olivburk a lå e-koder och färgbehandling, från Salen bredvid ditt trapphus, inte tillfredsställer dina kulinariska

behov? Eller då en sväng in på Lidl inte längre känns som ett äventyr, i dess positiva bemärkelse?

Bara för att den stora marknadsbilden styrs av få stora aktörer, behöver inte den enskilda konsumenten, mot sin egen vilja, pruta av produktkvaliteten för att kunna njuta av förmånliga och aptitliga livsmedel.

För att uppnå en bredare utbudsbild angående livsmedel, kan det ibland löna sig att söka inspiration i de etniska livsmedelsaffärer en livskraftig stad har att erbjuda.

De orientaliska butikerna härstammar från invandringen, men de är riktade till alla slags kunder. Nuförtiden kan man i Åbo centrum hitta en halal-köttbutik och ett orientaliskt bageri vägg i vägg.

Huruvida det känns att steget in ligger utanför ens bekvämlighetsområde, tar jag inte ställning till, men kundservicen och informationsförmedlingen sker i alla fall vänligt och med en god finska. I tvåspråkighetens namn, klarar man sig ofta även med svenska i de orientaliska

mataffärerna, då många av produkterna är importerade från eller via Sverige.

Jag stiger in i en Deli Market vid den livligt trafikerade Eriksgratan. Butikens tystnad är välkomnande, då eftermiddagsrusningen utanför börjar vara som värst. Mittemot gatan står människorna i tio meters köar vid kassabanden i Lidl.

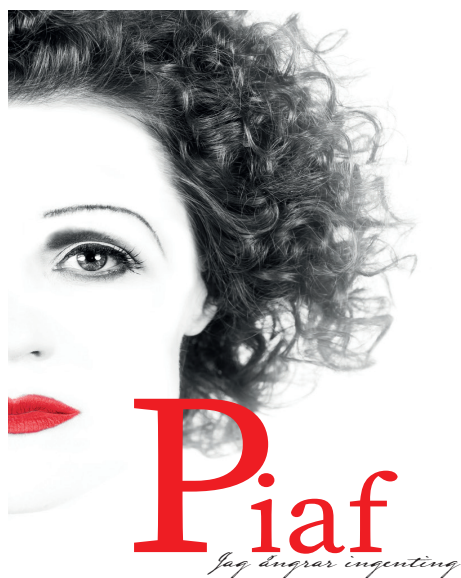
Var skall jag börja?

Vid första besöket kan man

känna sig lite borttappad mellan hyllorna, bland alla de granna färgerna och de mjuka dofterna, men fyndens potential gör det värt besväret. Förutom alla de bönor, linser, oliver, nötter, kryddor, frön, ris, dadlar och spännande konserver m.m. (i stora förpackningar), som kan hittas till ett konkurrenskraftigt pris, så tillfredställs även den ekonomiska mannens behov av förmånligt inhemskt kött. En snabb jämförelse av prisskill-

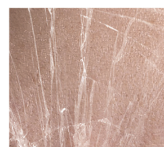
naderna mellan Deli Markets köttdisk och K-Citymarkets samt Saluhallens utbud, visar att prisskillnaderna, av samma kött, kan vara mångfaldiga! Lammkött till studentlunch? Inte en omöjlig tanke.

Ett bra förhållningssätt till de etniska butikerna är att man tänker igenom vilken slags mat man tänker tillreda och hurdana livsmedel man söker. Är det i fråga något som kanske har starkare fotfäste i andra kulturer? Egna vårrullar till middag? Köp rispapper från kinesiska butiken. Soppa på fårhuvud? Sök upp den närmaste orientalbutiken. Sug en på läckra oliver? Köp en förpackning så det räcker till hela året. Inte alltid kanske närproducerat, men då sinnet saknar sol och värme, behöver tallriken inte göra det.

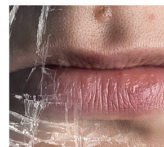
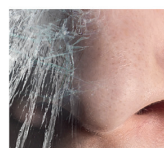
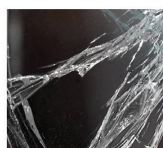

PRESSRÖSTER:

Fullträff, kalla kårar,
en glödande excentrisk sparv

HJORT

Civaren
som blev
terrorist

PREMIÄR 11.11.2017

ÅBO
SVENSKA
TEATER

STUDERANDE
10 €
SAMMA DAG

ÅBOSVENSKATEATER.FI
02-277 73 77

ÅBO
SVENSKA
TEATER

AURAGATAN 10, 20100 ÅBO
ÅBOSVENSKATEATER.FI

ENKLA (BILLIGA) DELIKATESSER

Hemlagad gudomlig GNOCCHI

ALLT DU BEHÖVER ÄR

en påse mjölig potatis (1 kg)
5 dl mjöl
nypa salt
olja att steka i

- 1 . koka potatisarna tills de är mjuka
2. mosa potatisarna med en mixer och blanda i mjölet och saltet
3. rulla gnocchidegen till en "korv" och skär sedan ut ca. 2 cm långa bitar som du trycker på med en gaffel så att de får ett fint mönster
6. Koka gnocchina några minuter i en kastrull tills de stiger upp till ytan och stek sedan i en het panna i olja

Grönkålschips

skruva upp ugnen till
200grader

riv grönkålen på en baklåt,
häll på olivolja och salt

in i ugnen 5-7 minuter

och voilà!

SnabbPESTO

1 kruka basilika
en påse pinjenötter
några vitlöksklyftor
olivolja
salt och peppar
citronsaft

mixa ihop allt med en mixer eller
mortel och avnjut ihop med hem-
gjord gnocchi
i gott sällskap!

Smart is the new sexy

NU KAN DU LADDA NER BÖRS NIGHT CLUBS MOBILA STAMKUNDSKORT OCH TA ÖVER ÅBOS NATTLIV!

1. SKICKA ETT SMS "BÖRS FÖRNAMN EFTERNAMN EMAIL ADDRESS" (T.EX "BÖRS SVANTE SVENSSON SVANTE.SVENSSON@SOK.FI) TILL NUMRET 044 744 7008. MEDDELANDET KOSTAR LIKA MYCKET SOM ETT VANLIGT SMS INOM FINLAND.

2. DU FÅR EN LÄNK SKICKAD TILL DIN MOBIL, VART DU KAN LADDA NER APPEN.

EST. 1979

BÖRS
night club

K20

Får det vara ett låneerbjudande?

Om du funderar på att byta hem, be att få ett låneerbjudande. Vi ger dig ett konkurrenskraftigt erbjudande med en lånetid som passar just dig.

Boka tid på **aktia.fi** eller slå en signal på numret **0800 0 2470**.

Välkommen till Aktia Bank!

Aktia